

ASE - 19799 GF
(ID)

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

C. M. PLEYTE

HET

„DARMO LELANGON”

EEN KONINKLIJK LIED ZONDER WOORDEN VAN HET EILAND LOMBOK

VERLUCHT DOOR

NENGAH GRIA MENDARA

DEN PRIESTER

BATAVIA
G. KOLFF & Co.
1912

BATAVIA SOCIETY OF ARTS & SCIENCES

C. M. PLEYTE

YE

“DARMO LELANGON”

A ROYAL SONG WITHOUT WORDS FROM THE ISLE OF LOMBOK

ILLUSTRATED BY

NENGAH GRIA MENDARA

THE PRIEST

BATAVIA
G. KOLFF & Co.
1912

BATAVIA SOCIETY OF ARTS & SCIENCES

YE

“DARMO LELANGON”

a Royal Song without Words from the Isle of Lombok

illustrated by

NENGAH GRIA MENDARA

THE PRIEST

and

interpreted by

GUSTI PUTU GRIA

PEPATIH

Done into English

by

C. M. PLEYTE

Trustee of the Batavia Society of Arts & Sciences

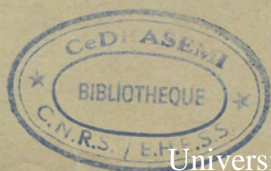
and

Curator of the Ethnological Department

BATAVIA — G. KOLFF & Co. — 1912

Université Côte d'Azur. Bibliothèques

ASE 19799

GF (ID)

HET
„DARMO LELANGON”

een koninklijk lied zonder woorden van het eiland Lombok

verlucht door

NENGAH GRIA MENDARA
DEN PRIESTER

en

verklaard door

GOESTI POETOE GRIA
PEPATIH

Verdietscht door

C. M. PLEYTE

Lid der Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen

en

Conservator der Ethnologische afdeeling

PREFACE

by

GUSTI PUTU GRIA

“There was a prince in the Isle of Lombok and his name was Anak Agung Ketut Karang asem.

“He became a god (i. e. he died and his corpse was ritually burnt) at Rum.

“He was the eldest brother of the king of Lombok, who left this world (died), at Batavia, (whither he had gone into exile).

“The aforesaid Anak Agung Ketut Karang asem composed a poem, which he entitled ‘Darmo lelangon’ and ordered the adventures dealt with to be portrayed.

“The signification of the latter appears further on”.

VOORREDE

van

GOESTI POETOE GRIA

„Er was een vorst in het eiland Lombok; zijn naam was Anak Agoeng Ketoet Karang asem.

„Hij werd god (d. i. hij stierf en zijn lijk werd ritueel verbrand) te Roem”.

„Hij was de oudste broeder van den koning van Lombok, die uit deze wereld scheidde te Batavia”, (waarheen hij in ballingschap was gezonden).

„Voornoemde Anak Agoeng Ketoet Karang asem vervaardigde een gedicht, hetwelk hij Darmo lelangon noemde en gelastte de daarin voorkomende gebeurtenissen af te beelden”.

„De beteekenis daarvan wordt hierachter aangegeven.

INTRODUCTION

Towards the end of November 1894 the struggle between the Dutch and the Balinese in the island of Lombok came to an end.

On the 20th of that month the old king surrendered at Saksari, two days after the capture of his principal residence Cakra negara, taken after heavy fighting, in which nearly all his relatives, male and female, sacrificed themselves.

So it came to pass that the interior of the royal abode was abandoned; even the princely treasures being left unguarded.

Among these was discovered a remarkable collection of manuscripts, both old and modern, for the greater part written on palm-leaves and of exceptional scientific value.

Among the latter, for instance, was found a book containing illustrations only, so cleverly drawn, and giving such a good idea of Balinese domestic life, that it was considered worth while to reproduce the work as a whole, although some of the illustrations, judged from a Western point of view, were perhaps open to objection. But as the manuscript is an ethnic curiosity, this scruple was put aside, the more so as a universally accessible specimen of Balinese book engraving has hitherto been sought for in vain.

Accordingly Mr. J. W. Teillers of the Topographical service at Batavia was invited to undertake the reproduction of this work; the accompanying letterpress being the work of the undersigned.

Whilst collating the numbers of the leaves for this purpose, in order to fix their proper sequence, it was found that several were missing.

Enquiries as to what had become of these, brought to light the fact, that a few of them had made their way to Holland and had come into the possession of the Colonial Museum at Haarlem.

INLEIDING

Omstreeks de laatste dagen van November 1894 werd het verzet der Baliërs op Lombok gebroken.

Den 20sten gaf de oude koning zich te Saksari over, twee dagen na de vermeestering van zijn hoofdverblijf, Tjakra negara, dat krachtig verdedigd was geworden door zijn zich ten doode gewijd hebbende maagschap, die voor 't grootste deel viel.

Als gevolg daarvan bleek het koninklijke verblijf verlaten; zelfs de vorstelijke schatkamers waren onbewaakt.

In deze werd een merkwaardige boekerij aangetroffen, hoofdzakelijk handschriften op palmblad van ouderen en jongeren datum, en voor 't meerendeel van bijzondere wetenschappelijke waarde.

Onder meer bevond zich in deze bibliotheek een handschrift, dat louter gegraveerde teekeningen bevatte, zóo vaardig geëts en zulk een juiste voorstelling van het Balische leven gevend, dat besloten werd het werk in zijn geheel te reproduceeren, niettegenstaande de voorgestelde handeling meermalen, van westersch standpunt beschouwd, daartegen ernstige bedenkingen opwierp. Deze moesten nochtans wijken voor de overweging, dat het hier de konterfeiting gold niet alleen van een ethnisch curiosum, maar ook van een proeve van Balische verluchtungskunst, tot nog toe een desideratum.

Dien overeenkomstig werd een beroep gedaan op den heer J. W. Teillers, verbonden aan het Bureau van den Topografischen dienst te Batavia, om ter zake het noodige te willen verrichten, en de ondergeteekende aangezocht, een korte beschrijving der platen te geven.

Bij het collationeeren der nummers daarvan, tot het vaststellen van de juiste volgorde, bleek evenwel, dat verschillende bladen ontbraken.

Navraag naar wat hun lot geworden was, bracht aan het licht, dat enkelen daarvan zich in Holland bevonden, en wel in het bezit van het Koloniaal Museum te Haarlem waren overgegaan.

A request to the Council of the aforesaid Museum for the loan of these pages for reproduction met with a favorable answer so that a least some gaps could be filled up.

Of the remainder of the missing leaves no trace has been found.

Unfortunately the corresponding text also fails, and not the slightest indication as to the verbal sense of the drawing has been discovered, neither among Lombok manuscripts nor among those of Bali.

As soon, therefore, as the first reproduction had left the press, a copy was forwarded to the Resident of Bali and Lombok with a request to have them examined by learned Balinese in the island of Bali itself in the hope that they might be able to produce the descriptive counterpart.

This however proved unavailing, as the work was unknown in Bali.

After the whole series had been printed, a second effort to secure the corresponding text was made, this time in the island of Lombok and though some additional details were given with reference to the origin of the book, the information given as to the contents was of little value, and in some cases, obviously inaccurate.

For instance no further particulars could be gathered than that the illustrations correspond to an epitome, entitled "Darmo lelangon", improvised by Anak Agung Ketut Karang asem, eldest brother of the late (and the last) king of Lombok.

Anak Agung Ketut Karang asem ruled Mataram from 1837—1839 and died at Rum in 1870.

As to the origin of the drawings, it is said that he ordered his improvisations to be taken down; the events being afterwards portrayed by the stiletto of the priest Nenga Gria Mendara, a renowned artist of that time.

This may be quite true, and in that case it is the more deplorable that the poem itself seems to have been lost.

In these circumstances Gusti Putu Gria, Papatih, of the Balinese in Lombok, has tried to give some details on the subjects dealt with, which, incomplete as they are, yet deserve quotation as they indicate how modern Balinese understand the illustrations.

To these I have added a couple of remarks of my own ¹⁾ resulting from personal observations during a visit to Bali and Lombok in 1899.

WELTEVREDEN, SEPTEMBER 1911.

Het verzoek aan de Directie van voornoemd Museum om die platen ten behoeve van reproductie in leen te mogen ontvangen, werd welwillend toegestaan, zoodat ten minste eenige lacunes konden worden aangevuld.

Van de overige ontbrekende bladen is geen spoor te ontdekken geweest.

Ongelukkigerwijs is evenmin de toepasselijke tekst beschikbaar, en noch onder de Lomboksche noch onder de Balische handschriften wordt iets wat daarnaar zweemt aangetroffen.

Ten einde derhalve dienaangaande wat naders te vernemen, werd, toen de eerste reproducties gereed waren, een exemplaar daarvan aan den Resident van Bali en Lombok gezonden, met het verzoek, deze aan geleerde Baliërs in handen te doen geven, ten einde hen in staat te stellen, het lied zelf daarbij te leveren.

Dit faalde nochtans, omdat het gedicht bij de Baliërs onbekend bleek te wezen.

Toen de geheele serie afgedrukt was, werd een tweede poging gedaan om den tekst machtig te worden, ditmaal op Lombok zelf, doch, hoezeer enkele nadere opgaven daaromtrent verstrekt werden in verband met het ontstaan van den zang, bleef hetgeen omtrent den inhoud daarvan werd medegedeeld, poover, en was blijkbaar niet geheel juist.

Immers er konden geen andere opgaven verkregen worden, dan dat de afbeeldingen slaan op een dichtwerk getiteld Darmo lelangon, geïmproviseerd door Anak Agoeng Ketoet Karang asem, vorst over Mataram van 1837—1839 en overleden te Roem in 1870, oudsten broeder van wijlen Lombok's laatsten vorst.

Aangaande het ontstaan der afbeeldingen heette het, dat hij zijn improvisatie liet op schrift brengen, waarna hij den pedanda Nengah Gria Mendara, als graveur te zijner tijd bijzonder vermaard, opdroeg de hoofdgebeurtenissen af te beelden.

Dit kan zeer goed juist wezen, en maakt het daarom te betreuenswaardiger dat de tekst verloren ging.

Intusschen heeft Goesti Poetoe Gria, Papatih der Lomboksche Baliërs, beproefd eenige toelichting tot de geschetste voorvallen te geven, welke niettegenstaande zij zeer fragmentarisch zijn, toch vermelding verdienen, aangezien daaruit blijkt hoe de hedendaagsche Baliër de teekeningen beschouwt.

Aan zijn opmerkingen heb ik een paar van mij zelf ¹⁾ toegevoegd, naar aanleiding van hetgeen ik gedurende mijn verblijf op Bali en Lombok in 1899 waarnam.

C. M. PLEYTE.

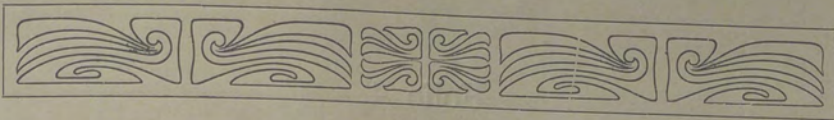
1) The latter are put between brackets.

1) Deze zijn tusschen haken geplaatst.

DESCRIPTION OF
PLATES

BESCHRIJVING DER
PLATEN

PLATE I.

Folio 1.

ILLUSTRATES FIVE VISIONS.

- a. A small richly decorated shrine (probably consecrated to the goddess Sarasvati, the protectress of Literature).
- b. A gentleman (of high caste) sitting at the foot of an *angsoka*-tree and composing a story which he writes down on a slate.
- c. A bird perched on a shrub.
- d. A couple of deer in a wood and a bird perched on a tree.
- e. A man (clad in royal robes) sitting under a *pudak*-tree composing and writing.

Folio 2.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. A gentleman (wearing princely garments) sitting on a bench in an open pavilion under the shade of an *angsoka*-tree.
He is in the act of composing; his dog, on the chain, stands before him.

Folio 3.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. Two vessels sailing on the sea. (The boat on the left is a typical Balinese craft, that on the right a foreign, probably Buginese as the crew wear jackets and trousers which are not worn as a rule among the Balinese).
- b. A black drone, a crescent moon and a star. Next an old man and a youth playing musical instruments belonging to the native orchestra, *gamelan*. (The instrument played by the old man is not recognisable, that, handled by the youngster is called *gambang gangsa*).

PLAAT I.

Folio 1.

VERBEELDT VIJF VERSCHIJNINGEN.

- a. Een kleine, fraai versierde tempel (wellicht gewijd aan de godin Saraswati, beschermvrouw der letterkunde).
- b. Een edelman (van hooge kaste) gezeten aan den voet van een *angsoka*-boom, bezig met het schrijven van een verhaal op een lei.
- c. Een vogel gezeten op een struik.
- d. Een koppel herten in een bosch en een vogel zittend op een heester.
- e. Een man (in vorstelijk gewaad) gezeten onder een *poedak*-boom, dichtend en schrijvend.

Folio 2.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Een edelman (vorstelijk gekleed) gezeten op een bank in een open paviljoen, overschaduwde door een *angsoka*-boom.
Hij dicht; zijn aan de ketting gelegde hond staat voor hem.

Folio 3.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Twee schepjes in open zee. (Het vaartuig ter linkerzijde is een typisch Balische *prahoe*, dat ter rechter een vreemde, waarschijnlijk een Boegineesche, aangezien de opvarenden baadjes en broeken dragen, kledingstukken bij de Baliërs minder gebruikelijk).
- b. Een zwarte bromkever, een wassenaar en een ster. Verder een oude man en een jongeling bezig met een paar instrumenten van de *gamelan* te bespelen. (Het instrument door den grijsaard behandeld is niet te herkennen, dat hetwelk de jonkman slaat is een zoogen. *gambang gangsa*).

Folio 4.

ILLUSTRATES THREE APPARITIONS.

- a. A man of high rank enjoying his mistress in a lofty bungalow.
- b. A couple in intimate relation. (The nimbus which surrounds them and the lotus flower on which the male stands, show that they are deities, probably Kama deva, the god of Love, and his spouse, the lovely Devi Ratih).
- e. A lady in distress sitting on a bench at the foot of a *sridanta*-tree, lamenting the departure of her lover.

Folio 5.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. A nobleman making love to a lady in an open pavilion. He has removed his dagger and placed it in a stand, sculptured in the shape of a boy, at his back
The couple are attended by three female servants one on the left and two on the right, in charge of the betel vessels.
- b. Two lovers conversing in the open air on a bench placed between a *sridanta*- and a *subita*-tree. Four boys are playing in their vicinity.
The boy on the left is kicking his play-mate, who is in tears.

Folio 6 and 7

Are missing.

Folio 8.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

- a. A gentleman strolling about on the grass receives a message from a man servant.
- b. A lady taking a walk near the same spot is addressed by her nurse.
- c. A wood on the hill with a monkey and several kinds of birds, e. g. a stork perched on the small tree in the centre of the plate.

Folio 4.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

- a. Een edelman van hoogen rang onderhoudt zich met zijn minnares in een tuinhuis.
- b. Een paar aan het minnekozen. (De vlammen-aureool, die het omringt en de lotusbloem, waarop de man staat, stempelt het tot goden, waarschijnlijk Kama dewa de liefdegod en Dewi Ratih zijn schoone gade.
- c. Een treurende dame gezeten op een bank, staande aan den voet van een *sridanta*-boom; zij beweent het vertrek van haar minnaar.

Folio 5.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Een ridder verklaart een jonkvrouw zijn liefde in een altane. Hij heeft zijn kris afgelegd en geplaatst op een in den vorm van een knaap gebeeldhouwden standaard achter zich.
De minnenden zijn onder de hoede van drie vrouwelijke bedienden, een aan den linker- en twee aan den rechterkant, passend op de betel-stellen.
- b. Twee geliefden in gesprek buiten op een bank, staande tusschen een *sridanta*- en een *soebita*-boom. Vier knaapjes spelen in de nabijheid.
De jongen aan de linkerzijde geeft zijn makker een schop, die deswegen huilt.

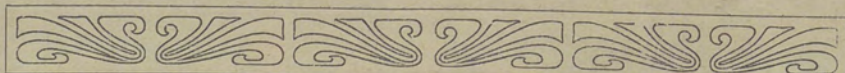
Folio 6 en 7

Ontbreken.

Folio 8.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

- a. Een ridder, wandelend op een grasveld, ontvangt een boodschap van een knecht.
- b. Eene jonkvrouw schept een luchtje nabij dezelfde plek en wordt toegesproken door haar lijfmeid.
- c. Een bosch in het heuvelland met een aap en verschillende vogels, waaronder een ooievaar gezeten op een heester in het midden van de plaat.

PLATE II.

Folio 9.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A palace surrounded by a richly decorated wall; the door leading to the interior is closed.

In the middle stands an open pavilion in which the owner is dallying with his spouse.

In the back ground is observed a small altar, *tugu*, and a clothes-horse on which is a sash.

b. A cockpit between two flags, of which that on the left is called *umbul*, while the one on the right, *bandera*, shows two men carrying fighting cocks.

The tree on the left is a *parijata*-tree.

In the cockpit itself are standing four bamboo covers for fighting cocks, and at the back is a small shrine.

(Cockfighting in Bali is a religious institution and considered as an offering to the *kala*, evil spirits, who surround men everywhere).

Folio 10 and 11.

Are missing.

Folio 12.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A grave-yard with a man sitting under a tree, extracting a thorn from his left foot, while three demons appear before him, viz. an arm with a human face, *tangan-tangan*, a skull, *kumangmong*, and a leg, *ketugtug*.

b. A grave-yard with four demons: two human skulls fighting, a headless body, *buta larwean*, a devil standing on his head, *buta sungsang*, and a *rakshasa*.

PLAAT II.

Folio 9.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een paleis omsloten door een rijk versierden muur; de poort, die toegang tot het inwendige van den bouw geeft, is gesloten.

In het midden bevindt zich een open optrekje, waarin de eigenaar zich met zijn echtgenoot onderhoudt.

Op het achtererf ziet men een klein altaar, *toegoe* en een droogrek, waarover een gordeldoek hangt.

b. Een hanen-strijdperk tusschen twee vlaggen waarvan de linksche *oemboel* heet en de rechtsche, vertoond twee mannen, die kemphanen vervoeren, *bandera*. Aan de linkerzijde staat een *paridjata*-boom.

Op de vechtbaan zelf staan vier bamboe korven voor vechthanen en op den achtergrond verheft zich een tempeltje.

(Het laten vechten van hanen is op Bali een godsdienstig instituut, daar het beschouwd wordt als een bloedig offer aan de *kala's*, alomtegenwoordige booze geesten).

Folio 10 en 11.

Ontbreken.

Folio 12.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een begraafplaats waarop een zittende man, die zich een doren uit den linker voet trekt, terwijl drie spoken voor hem verschijnen als: een arm met een menschelijk gelaat, *tangan-tangan*, een doodshoofd, *koemangmong* en een dij, *ketoegtoeg*.

b. Een begraafplaats met vier spoken, nl. twee vechtende doodshoofden, een hoofdeloos lichaam, *boeta larwean*, een op zijn hoofd staande demon, *boeta soengsang*, en een *raksjasa*.

Folio 13.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

- a. Portrait of Dane Made Prikok, who wrote down the Darmo lelangon from the dictation of Anak Agung Ketut Karang asem. As he was a priest, *pedanda*, his staff, *danda*, the sign of his calling, stands behind him.
- b. The capture of a robber who has pillaged the enclosure on the right.
- c. A woman weeping at the sight of her husband, who has been attacked by thieves. His feet are bound and he is lying helpless under a tree.

Folio 14 and 15.

Are missing.

Folio 16.

ILLUSTRATES FOUR VISIONS.

- a. A gentleman walking between two shrubs.
- b. A lady doing the same.
- c. Five small temples with their aged guardian walking with a stick under an *angsoka*-tree.
- d. A lady addressed by a man of high caste.

Folio 17.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lady and the nobleman pursuing their way together.
- b. The nobleman inviting the lady, who seems coy, to follow him.

Folio 18.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lady dragged along by the nobleman against her will.
- b. The pair, now walking hand in hand, are saluted by a *pedanda* and by a *haji*, Mohammedan pilgrim.

Folio 13.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

- a. Conterfeitsel van Dane Made Prikok, den schrijver van de Darmo lelangon volgens dictaat van Anak Agoeng Ketoet Karang asem. Aangezien hij priester, *pedanda* was, staat zijn staf, *danda*, het teeken zijner waardigheid, achter hem.
- b. Het gevangen nemen van een dief, die het omheinde tuintje bestal.
- c. Eene vrouw, weenend bij het zien van haar man, die door roovers overvallen werd. Hij ligt met geknevelde enkels, hulpeloos onder een boom.

Folio 14 en 15.

Ontbreken.

Folio 16.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Een edelman wandelend tusschen twee heesters.
- b. Een edelvrouw, die hetzelfde doet.
- c. Vijf tempeltjes waarbij de bejaarde bewaker, gaande met een stok, onder een *angsoka*-boom.
- d. Een dame tot wie een man van hooge afkomst het woord richt.

Folio 17.

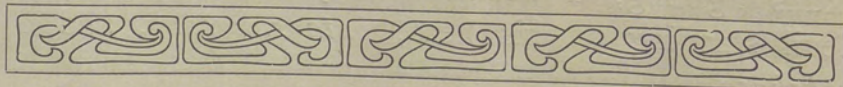
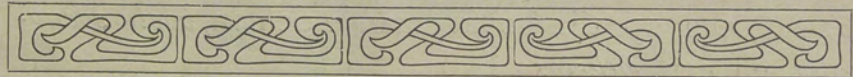
VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Voornoemde personen thans samen huns weegs gaand.
- b. De ridder richt een verzoek tot de dame, die uit bedeesdheid niet schijnt te willen volgen.

Folio 18.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De dame wordt tegen haar wil door den ridder met geweld mede gevoerd.
- b. Dezelfden, thans hand aan hand voortlopend, worden begroet door een priester en een *hadji*.

PLATE III.

Folio 19.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The nobleman (Folio 18) and the damsel setting on their journey, meet with an old man (who seems to ask questions as the lady looks rather embarrassed).

b. In the corner on the right is the entrance to a wood in which a tiger is seen.

c. The same wood with a rhinoceros, a lion, a monkey and a *senuk*, the last a fearsome mythical beast.

Folio 20 and 21.

Are missing.

Folio 22.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

a. The couple walking on.

b. They arrive at a pond where they meet with a man, who has just been bathing, comes forward naked. All three are looking equally embarrassed.

On the banks of the pond are seen storks and other birds, perched on the trees in the vicinity and also a monkey carrying its young one.

c. Again the lovers meet a pond, where they meet with a young woman catching fish. The banks of the pond are overgrown with rushes among which are various kinds of birds.

Folio 23.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lady takes a bath, guarded by her lover in a splendid bathing place in which the water flows from the mouth of a squatting lion. (It may be observed that the skill of the Balinese in constructing

PLAAT III.

Folio 19.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De edelman (Folio 18) en de dame zetten hun tocht voort en ontmoeten een grijsaard, (die hinderlijke vragen schijnt te doen, daar de dame eenigszins ont-hutst schijnt).

b. In den rechter hoek het begin van een bosch met een tijger erin.

c. Hetzelfde bosch met een neushoorn, een leeuw, een aap en een *senoek*, een mythisch, spookachtig dier.

Folio 20 en 21.

Ontbreken.

Folio 22.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

a. Het paar voornoemd opwandeland.

b. De wandelaars bereiken een vijver, waaruit een man, die juist zijn bad beëindigde, naakt te voor-schijn komt. De drie personen zijn allen even verrast.

Op den oever van den vijver vertoeven ooievaars en andere vogels, gezeten op de takken der omringende struiken; ook ziet men een aap, die haar jong draagt.

c. Wederom komen de wandelaars aan een vijver, waaruit een jonge vrouw visch schept. De oevers van den plas zijn begroeid met riet, waarin vogels van allerlei soort rond vliegen.

Folio 23.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De dame, boven genoemd, neemt een bad, be-waakt door haar minnaar, in een vorstelijke badplaats, die het water ontvangt uit den muil van een hurken-den leeuw. (Deze voorstelling is geenszins overdreven,

waterworks is marvellous and that the picture is not in the least exaggerated.

b. A small wood with a quadruped called *kelesih*.

Folio 24.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lady, having finished her bath, dresses her abundant tresses; the lover looking on.

b. A god and goddess embracing; the female deity is holding the male's organ of generation.

Folio 25.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The couple arrive at a village where they have a talk with an old, bald-headed villager, who is sitting before his house and preparing his betel in a *plantjakan*, mortar.

Behind him hides a boy.

The lady has seated herself on a chair.

The villager, apparently a man of rank wears a state dagger with a handle of the *grantini mas* pattern.

Folio 26.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The couple move on over a flowery plain.

b. The lady trips, her feet being entangled in a creeper. In front of them a couple of deer are grazing with a fawn; a monkey is making grimaces in the distance on the extreme right.

daar de Baliërs meesters zijn in het aanleggen van waterwerken).

b. Een boschje met een viervoetig dier genaamd *kelesih*.

Folio 24.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De dame heeft haar bad geëindigd en maakt thans haar weelderig haar op onder toezicht van haar minnaar.

b. Een godheid en godin in omhelzing; de godin omvat het membrum virile des gods.

Folio 25.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Het paar is bij een dorp gekomen en maakt een praatje met een ouden, kaalhoofdigen dorpeling, gezeten voor zijn woning en zich een sirih-pruim bereidend in een *plantjakan*, vijzeltje.

Een knaapje verstoopt zich achter zijn rug.

De dame heeft plaats genomen op een stoel.

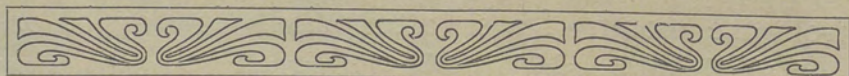
De dorper, kennelijk een man van stand, draagt een staatsie-kris met greep van den *grantini mas* vorm.

Folio 26.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Het paar wandelt voort over een veld met bloemen.

b. De dame struikelt, dewijl haar voeten in een kruipplant haakten. Voor het paar graast een koppel reeën met een jong; een aap trekt gezichten op een afstand; uiterste rechtsche teekening.

PLATE IV.

Folio 27.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lovers, continuing their journey through lovely shrub, come to

b. a temple hidden in a great forest.

The temple is but a small one, having neither gate nor shrine. In the precincts a seven roofed sanctuary, *meru*, is to be observed with a *camara*-tree in front of it.

Folio 28.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. Another temple to which a double gate, *candi bentar*, gives access. In the fore ground, under an *angsoka*-tree, are seen a priest, his wife, two children, a male and female devotee imploring the assistance of the gods.

Their offerings are placed before a seven roofed *meru* behind an incense burner.

The priest shakes a prayer bell with a handle shaped in the form of a *vajra*, thunderbolt, to call the attention of the gods.

b. A man and his wife accompanied by their two children, a boy and a girl, walking through the fields.

c. A woman, assisted by two other females, being delivered of twins.

Folio 29.

ILLUSTRATES FOUR VISIONS.

a. A honey bear.

b. The lovers again now sitting together on a bench are accosted by a priest.

c. A damsel is offered refreshments in an ornamented cup, presented by a male servant who is assisted by a female attendant.

d. A honey bear.

PLAAT IV.

Folio 27.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De gelieven vervolgen hun tocht door het kreupelhout en komen bij

b. een tempel, verscholen in een uitgestrekt bosch.

't Is slechts een klein heiligdom, zonder poort of godenzetels, met slechts één van zeven daken voorzien godenverblijf, *meroe*, waarvoor een *tjamara*-boom staat.

Folio 28.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Weder een tempel, waartoe een gespleten poort *tjandi bentar*, toegang verleent. Op den voorgrond, onder een *angsoka*-boom, naderen een priester met vrouw, twee kinderen, een mannelijke en een vrouwelijke tempelganger om de hulp der goden in te roepen

Hun offeranden hebben zij voor de *meroe* met zeven daken achter een rookenden wierookbrander nedergezet

De priester zwaait de bidschel met een handvat in den vorm van een *wadjra*, donderkloot, om de aandacht der goden te wekken.

b. Een man met zijn vrouw en twee kinderen, een jongen en een meisje wandelen door het veld.

c. Eene vrouw, bijgestaan door twee helpsters wordt van tweelingen verlost.

Folio 29.

VERBEELDT VIER VERSCHIJNINGEN.

a. Een honigbeer.

b. De gelieven andermaal, nu gezeten naast elkaar op een bank, worden door een priester toegesproken.

c. Eene dame worden ververschingen aangeboden in een versierd vat door een dienaar bijgestaan door een helpster.

d. Een honigbeer.

Folio 30.

ILLUSTRATES FOUR VISIONS.

a. A scholar in royal attire, sitting on a bench under an *angsoka*-tree with a slate in his lap, receives a visit from a priest, to whom he seems to explain some important matter.

b. A honey bear.

c. A priest and his wife arranging on a table an offering to the gods. The man is engaged in setting out the fruits and sweatmeats, whilst the woman adjusts an ornament of plaited palmleaves.

d. Re-appearance of the lovers when on the point of entering a small temple, the entrance to which is guarded by two armed *rakshasa*.

Folio 31.

ILLUSTRATES FOUR APPARITIONS.

a. A porcupine.

b. The nobleman and the lady following.

c. A group of devotees going to a temple in order to offer an oblation to the gods.

In front strides the man carrying on his shoulder a bamboo spit with a roasted duck.

He is followed by his daughter bearing on her head a betel box and preceding her mother who is carrying a basket of fruit.

The son follows carrying a bottle, a bamboo flask and in his hand a calabash, all three containing toddy.

d. A company of six persons, three children, two women and a man, entering a temple for the same purpose as above mentioned.

The man offers a cornet of flowers, whilst the women at the back scolds a child that wants to be carried. (Judging from her features she is the grandmother).

Folio 32 and 33.

Are missing.

Folio 34.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A herd of deer frightened by the appearance of the lovers.

b. A rather large temple including a number of shrines.

Folio 30.

VERBEELDT VIER VERSCHIJNINGEN.

a. Een geleerde in vorstelijke dracht, zittend op een bank onder een *angsoka*-boom, met een lei op de knieën, krijgt bezoek van een priester, wien hij een belangrijke aangelegenheid schijnt uit te leggen.

b. Een honigbeer.

c. Een priester en zijn vrouw bezig met op een tafel een offer aan de goden gereed te zetten. De man schikt daarop de vruchten en lekkernijen, terwijl de vrouw een versiersel van gevlochten palmblad daarbij ophangt.

d. Terugkomst der gelieven; zij staan op het punt van een tempeltje binnen te treden, welks toegang bewaakt wordt door twee gewapende *rakshasa*'s.

Folio 31.

VERBEELDT VIER VERSCHIJNINGEN.

a. Een stekelvarken.

b. De ridder gevolgd door de edelvrouw.

c. Een groep tempelgangers, die een offer gaan brengen.

Voorop loopt de man, die op zijn schouder een aan 't spit geroosterde eend draagt.

Hij wordt gevolgd door zijn dochttertje, dat een beteldoos op het hoofd draagt en voor haar moeder uit loopt, die een mand met vruchten torst.

Dan volgt de zoon met een flesch, en een bamboekoker zoomede een kalabas in de hand, alle drie gevuld met palmwijn.

d. Een gezelschap van zes personen, drie kinderen, twee vrouwen en een man, eveneens tot offeren een tempel binnengaand.

De man biedt een peperhuis met bloemen aan; de achterste vrouw beknort een kind, dat wil gedragen worden. (Naar haar gelaatstreken te oordeelen is zij de grootmoeder).

Folio 32 en 33.

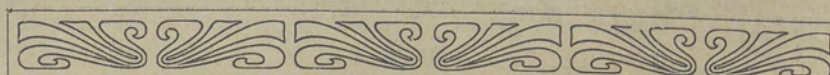
Ontbreken.

Folio 34.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een kudde reeën, opgeschrikt door de komst der gelieven.

b. Een middelmatig groote tempel met meerdere godenzetels.

PLATE V.

Folio 35.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The nobleman and his lady love walking on again between shrubs of various kinds on which different birds are perching.
- b. A bearded man armed with a sword sitting under a *pula*-tree, watching his goats.

Folio 36.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The couple now enter a mountainous and well wooded country,
- b. which they subsequently leave by moonlight.

Folio 37.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

- a. The couple meet with
- b. a group of lower class people, three men and two women. One of the latter is rather roughly treated by one of the man, who tries to do her face-downwards. The other woman is raising her left breast in order to cleanse the eye of the man next to her, from some dirt that has accidentally got into it. This causes the last man to stoop, lest he should be sputtered by the woman's milk.
- c. An ornate closed door before which a mother is teaching her child to walk on his hands.
The sun and moon are seen on the back ground to the right.

Folio 38.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The couple strolling amidst blooming shrubs on which rats are climbing; on the left a dog.

PLAAT V.

Folio 35.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De ridder en zijn minnares wandelen verder tusschen allerlei soorten van heesters, bezet door verschillende vogels.
- b. Een gebaard man gewapend met een zwaard en gezeten een *poele*-boom, bewaakt zijn geiten.

Folio 36.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De gelieven hebben thans een met dicht bosch begroeid heuvelland bereikt,
- b. hetwelk zij bij maneschiijn verlaten.

Folio 37.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Het paar ontmoet
- b. een troepje geringe lieden, drie mannen en twee vrouwen. Eene der laatsten wordt grof bejegend door een van de mannen, die haar tracht neder te werpen. De tweede vrouw tilt haar linker borst op om een vuiltje uit het oog van den dichtst bijzijnden man te spuiten, dat toevallig daarin geraakte. Dit doet de laatste man achterover wijken, uit vrees van door de melk der vrouw bespat te worden.
- c. Een gesloten poort waarvoor een moeder haar kind leert op de handen te loopen.
Op den achtergrond, aan de rechterzijde, zijn zon en maan afgebeeld.

Folio 38.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Het paar slenterend tusschen bloeiende struiken, beklommen door ratten; aan de linkerzijde een hond.

b. The gate of heaven with a sacred figtree behind it. Batara Isowara (i. e. Siva indicated by the nimbus and by the lotus under his feet) has just left the gate; in front of him the sun and the moon.

Folio 39.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The nobleman and the lady continue their journey although the sun is rather high.

On the left a wild boar.

b. a door of the so called *paduraksa*-type, to which a flight of steps gives access. From the gate issues a shower of rain forming a rainbow, indicated by the bow shape with a deerhead at either end.

Folio 40 and 41.

Are missing.

Folio 42.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The gentleman makes a proposal to the lady, which she seems to reject.

b. The couple enjoy each other's society in an airy pavilion, partly screened by curtains.

b. De hemelpoort met een heiligen ficusboom er achter. Batara Isowara (d.i. Çiwa aangeduid door den nimbus en de lotus waarop hij staat) is juist naar buiten getreden; voor hem de zon en de maan.

Folio 39.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De ridder en zijn geliefde gaan weer verder, trots den vrij hoogen zonnestand.

Links een wilde ever.

b. Een poort van het zgn. *padoeraksa*-type, waarheen een steenen trap leidt. Uit de poort ontspringt een hevige regenbui waardoor een regenboog ontstaat, kenbaar aan de hertenkoppen aan ieder einde van de bocht.

Folio 40 en 41.

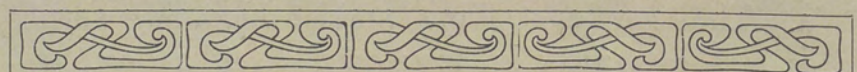
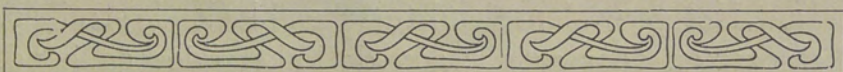
Ontbreken.

Folio 42.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De ridder doet een voorstel aan de dame, dat zij schijnt af te wijzen.

b. Het paar geniet van een samenzijn in een luchtig paviljoen, gedeeltelijk met gordijnen omhangen.

PLATE VI.

Folio 43.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

- a. The couple have left the pavilion, which is visible in the distance, and have passed a sacred figtree at the foot of which is an animal called *gibos*; on the right another ficus under which a honeybear is lying asleep.
- b. Further on the lovers come to an *ara*-tree, against the trunk of which a honeybear is sharpening its claws.
- c. The lovers embrace.

Folio 44.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lovers pass along the river side. On the left, under a tree fern, a crocodile stalking a wild pig; on the right a stork, a tree and a monkey eating fruit.
- b. The couple reclining on the turf, are conversing together; on the right a wild bear feeding.

Folio 45.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lovers resume their pilgrimage. At the left a tree fern, a honeybear and an *angsoka*-tree; on the right a casuarine on a hill and an animal eating grass.
- b. The gentleman takes a bath in the river; his garments are hanging on a *pudak*-tree on the left. Having finished bathing, he walks on and meets with a female demon who accosts him.

Folio 46.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The gentleman follows the river banks and

PLAAT VI.

Folio 43.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

- a. Het paar heeft het paviljoen, op eenigen afstand nog zichtbaar, verlaten en is langs een heiligen ficus gekomen, aan welks voet een *gibos* vertoeft; ter rechter zijde staat een andere ficus, waaronder een honigbeer ligt te slapen.
- b. Verder op komen de gelieven bij een *ara*-boom; een honigbeer scherpt zijn klauwen aan den stam.
- c. Het paar in omhelzing.

Folio 44.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De gelieven gaan langs een rivier. Op diens linker oever, loert, onder een boomvaren, een krokodil op een wild zwijn; op den rechter een ooievaar, een boom en een aap, die vruchten eet.
- b. Het paar rust uit op een grasveld en praat wat; rechts zoekt een wilde ever voedsel.

Folio 45.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De gelieven hervatten hun wandeltocht. Links een boomvaren, een honigbeer en een *angsoka*-boom; rechts een casuarine op een heuvel en een beest, dat graast.
- b. De ridder neemt een bad in de rivier; zijn kleederen heeft hij aan een *poedak*-boom ter rechterzijde opgehangen. Hij heeft zijn bad beëindigd, wandelt op, en ontmoet een vrouwelijke demon, die hem aanspreekt.

Folio 46.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De ridder zet zijn tocht langs den rivieroever

arrives just in time to see his lady, who has already crossed the stream, being led away by another man.

- b. The lover goes on his way weeping.

Folio 47.

ILLUSTRATES FIVE VISIONS.

- a. The gentleman and his lady meet again; at the left a *senuk* and a cackatoo perching on a tree.
b. They proceed on their journey; the lord following his mistress.
c. The gentleman again takes a bath, this time in a pond.
d. Meanwhile Batara Isovara appears to the lady and converses with her.

Folio 48.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The gentleman and the lady walking on again; on the left an imaginary animal.
b. A deserted temple guarded by two armed *rakshasa*; behind it a honey bear.

voort en ziet nog juist, dat zijn geliefde, die reeds naar den tegengestelden oever is over gestoken, door een vreemde wordt weggevoerd.

- b. Weenend gaat hij verder.

Folio 47.

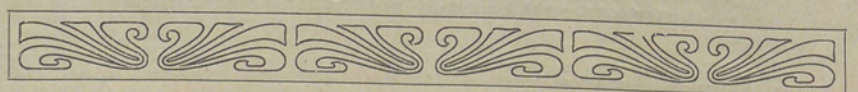
VERBEELDT VIJF VERSCHIJNINGEN.

- a. De ridder en zijn geliefde weer vereenigd; links een *senuk* en rechts een kakatoe, gezeten op een boom.
b. Samen zetten zij thans hun tocht weer voort; ditmaal volgt de man de vrouw.
c. De ridder neemt andermaal een bad, nu in een vijver.
d. Onderwijl verschijnt Batara Isowara aan de dame, en onderhoudt zich met haar.

Folio 48.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De ridder en zijn beminde wandelen verder; ter linker zijde een fantastisch gedierte.
b. Een verlaten temple, bewaakt door twee gewapende *rakshasa*; achter den bouw een honigbeer.

PLATE VII.

Folio 49.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

- a. The gentleman and the lady proceed on their journey; the former carrying a slate.
- b. The gentleman writes on the slate.
- c. The lovers walk on the bank of a river.

Folio 50.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The couple arrive at some temple buildings (from construction and ornamentation evidently a Chinese sanctuary), situated on the same river and guarded by a man in Chinese pontifical dress, who seems to be calling them.
- b. The lady having been to the water for certain reasons, defends herself against the liberties of her suitor.
On the left the moon and a forest with a couple of deer.

Folio 51.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lovers visit an islet in the middle of a lake, and overshadowed by *pudak*-trees. Herons are seen here and there catching fish.
- b. From there they watch the turmoil of the waters (caused by a thunderstorm) and the rainbow. Fish, frightened by the uproar, jump hither and thither; on the opposite bank a bull.

Folio 52.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. On the left a tiger on the prowl and two crabs leaving the water. In the middle an island with the couple enjoying the most intimate intercourse; on the right a stork.
- b. Two men fishing.

PLAAT VII.

Folio 49.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

- a. De edelman en zijn dame vervolgen de reis; eerstgenoemde draagt een schrijflei.
- b. De ridder bezigt met op de lei te schrijven.
- c. De gelieven wandelen langs een rivieroever.

Folio 50.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Het paar nadert een heiligdom (naar bouw en versiering te oordeelen kennelijk een Chineesche tempel), aan boven vermelde rivier gelegen en bewaakt door een opzichter in priesterlijk gewaad, die de wandelaars wenkt.
- b. De dame, die zich even verwijderde, verdedigt zich, teruggekeerd, tegen de handtastelijkheden van haar reisgezel.
Links de maan en een bosch, waarin een koppel reëen.

Folio 51.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De gelieven bezoeken een eilandje midden in een meer, overschaduwde door *poedak*-boomen. Hier en daar reigers, die op visch azen.
- b. Van dit punt zien zij naar de beroering in het water (veroorzaakt door een onweder) en een regenboog. Visschen, door het noodweer verschrikt, springen heren derwaarts; op den overkant een stier.

Folio 52.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Links een tijger een prooi zoekend en twee krabben, die het water verlaten. In het midden een eiland met de gelieven in zeer vertrouwelijk samen-zijn; rechts een ooievaar.
- b. Twee visschers.

Folio 53.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The couple again walking on, apparently engaged in argument.
- b. A man cutting wood in the forest and a heavily loaded boat, which has just left the coast, setting sail.

Folio 54.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The couple have reached the shore and walk through a plain in which are deer and wild boars. On the left a honeybear.
- b. Continuation of the plain through which a stream meanders, with a wild bull, a monkey on a tree, a couple of deer and a honeybear.

Folio 53.

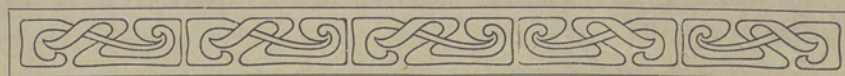
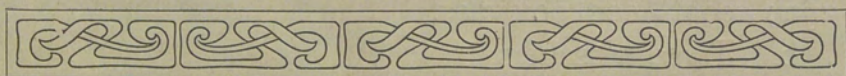
VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Het paar wandelt weer op, blijkbaar onder min aangenaam gesprek.
- b. Een houthakker in een bosch en een zwaar geladen vaartuig onder zeil, dat juist in zee stak.

Folio 54.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. Het paar heeft het strand betreden en wandelt over een vlakte met herten en wilde zwijnen. Links een honigbeer.
- b. Voortzetting der vlakte met een wilden stier, een aap in een boom, een koppel herten en een honigbeer; een beek slingert door de vlakte.

PLATE VIII.

Folio 55.

ILLUSTRATES ONE VISION.

The lovers have reached the sea-side (indicated by the rhizopores) and see a large permanent fishtrap, *sero*, erected in the sea.

In the distance another rhizopore with a honey bear and further on a *kuranji*-tree.

Quite near the beach (indicated by the ribs on the sand), a splendid, but small shrine (consecrated to Indra, the god of the sea) and a coconut-tree near the outer wall in the background.

Then again a rhizopore with a couple of monkeys on its roots.

Folio 56.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lovers stroll across the plain again.

At the left a couple of honey bears of which the female is awaiting the male.

To the right another honey bear which has caught a monkey.

b. A village surrounded by a fence amidst inundated rice fields with a small shrine on the top of a hill in the centre (abode of Nji Seri the goddess of agriculture). The entrance is on the left, behind the peasant in charge of it. On the slope of the hill, to the right, a youth amusing himself with a toy wind mill and a peasant, coming back from his daily work with a hoe on his shoulder.

Folio 57.

ILLUSTRATES THREE VISIONS.

a. The lovers have entered an artificial pond, guarded by two *rakshasas*.

At one side a small elevated shrine (dedicated

PLAAT VIII.

Folio 55.

VERBEELDT EEN VERSCHIJNING.

De minnenden zijn aan het strand gekomen (aangeduid door rhizoporen) en zien aldaar een groote, vaste vischfuik, *sero*, in zee opgesteld.

In de verte nog een rhizopore met een honigbeer en op eenigen afstand daarvan een *koerandji*-boom.

Vlak bij het strand (nu kenbaar door de ribbels in het zand), een fraaie, kleine tempel (gewijd aan Indra den god der zee) en een kokospalm dicht bij den buitenmuur op den achtergrond.

Dan wederom een rhizopore met een paar apen op de wortels.

Folio 56.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Het paar wandelt weer door 't veld.

Links een koppel honigberen, waarvan het wijfje het mannetje verwacht.

Rechts nog een honigbeer, die zoeven een aap ving.

b. Een dorp omgeven door een heg te midden van bevoeide rijstvelden met een tempel op den heuveltop in het midden (gewijd aan Nji Seri, de godin van den landbouw). Links bevindt zich de ingang achter den man met de bewaking belast. Op de helling des heuvels, rechts een jongen, die zich met een windmolentje vermaakt en een volwassen man, die met een *patjoel* over den schouder van zijn werk komt.

Folio 57.

VERBEELDT DRIE VERSCHIJNINGEN.

a. De gelieven bezoeken een waterpartij, bewaakt door twee *rakshasas*.

Aan den eenen kant verheft een hoog gelegen

to the tutelary deity) guarded by two armed *rakshasas*.

The water pours down from the mouth of a *naga*, snake, standing on its belly.

b. A shrine between a *rijasa*- and a *nagasari*-tree with a roofed gate.

c. A bathing place which receives its water from the mouth of a squatting lion with two ladies bathing.

Folio 58.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The magnificent artificial lotus pool at Gunung sari, one of the pleasure gardens of the late king.

The water runs into it from the mouth of a crocodile.

In front of the pond pots with *tunjung*-flowers.

b. The lovers walking in a garden amusing themselves by picking flowers.

Folio 59.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A garden with flowerbeds bordered with pebbles; a honey bear.

b. The lovers entering a large artificial pond with an open pavilion in the centre and opposite an *angsoka*-tree with two flowerpots at its foot.

The entrance is known as *candi bentar*, divided gate; the water is supplied from the right breast of the statuette of a lady who killed herself with the dagger in her right hand.

Folio 60 and 61.

Are missing.

Folio 62.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A *nagasari*-tree crowded with *cevekcek*-birds and in the vicinity a small altar. At the left of the tree a male servant is kneeling and holding his master's dagger, whilst the latter is enjoying the supreme favour of his mistress.

b. A pond filled from the mouth of a squatting boar.

At the sides an altar with an old guardian beating a hollow log of wood, suspended above the water, to call the fishes to be fed.

A lofty kiosk, to which a ladder leads, and a stag are seen on the right.

heiligdom (der plaatselijke godheid gewijd) beschermd door twee gewapende *rakshasas*.

Het water vloeit uit den muil van een *naga*, mythische slang, die op den buik staat.

b. Een heiligdom tusschen een *rijasa*- en een *nagasari*-boom met een overdekte poort.

c. Een badplaats gevoed uit den bek van een hurkenden leeuw met twee badende vrouwen.

Folio 58.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De prachtige kunstmatige lotusvijver te Goenoeng sari, een van de lustoorden van wijlen den vorst.

Het water stroomt er in uit den muil van een krokodil.

Potten met *toendjoeng*-bloemen versieren den voorgrond.

b. De gelieven wandelen in een tuin en vermaken zich met het plukken van bloemen.

Folio 59.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een tuin met bloemperken omzoomd door rolstenen; een honigbeer.

De gelieven betreden een uitgestrekte siervijver met een open lusthuisje in het midden en daar tegenover een *angsoka*-boom met bloempotten aan den voet.

De toegang verleent een zgn. *tjandi bentar*, gespleten poort; de watertoevoer heeft plaats uit de rechterborst van een vrouwenbeeld, voorstellend een meisje, dat zich met de kris in haar rechterhand doorstak.

Folio 60 en 61.

Ontbreken.

Folio 62.

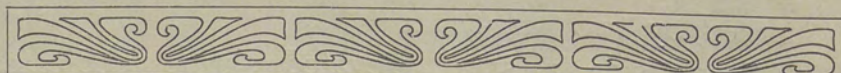
VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een *nagasari*-boom vol met *tjewektjek*-vogels en in de nabijheid daarvan een klein altaar. Links van den boom knielt een oppasser met de kris zijns meesters in de hand; laatstgenoemde ontvangt van zijn minnares een tastbaar bewijs harer toegenegenheid.

b. Een vijver, die het water uit den muil van een hurkenden ever ontvangt.

Aan de boorden een altaar en een bejaarde waker, die op een uitgehold houtblok, boven het water opgehangen, slaat om de visschen tot voeding bijeen te doen komen.

Een luchtige koepel met een ladder en een hert worden rechts gezien.

PLATE IX.

Folio 63.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A plain with different herbs, trees and birds, viz. an *angsoka*-, a *kates*- and another *angsoka*-tree on which an *elang*-bird is brooding.

The *kates*-tree bears fruit from which a *cebalangan*-bird is eating; the birds on the left are herons, those in the centre *kakakans*.

b. The lovers on a stony plain with a dead tree to the left and on the right a group of *serapi*-birds, catching *kinjeng*-insects.

In the middle the lovers accosted by a cracky, half naked old man.

Folio 64.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. An *angsana*-wood populated with birds and monkeys.

b. A lake with *elang*-birds catching fishes.

The couple watches the spectacle sitting on the bank.

On the opposite side a couple of honey bears copulating.

Folio 65.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lovers coming down to the water, meet with a woman standing on the opposite side, pointing her finger at them.

The man carrying a slate, seems to persuade the lady to cross the water.

On the right a forest with deer.

b. Devi Ratih and her consort Batara Smara (Kama deva) sitting at the riverside in a forest populated with deer and birds. On the right the moon.

Smara is composing love songs, which he intends to write down on the slate on his left.

PLAAT IX.

Folio 63.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een vlakte met verschillende kruiden, boomen en vogels als: een *angsoka* een *kates* en nog een *angsoka*, waarop een *elang* zit te broeden.

De *kates* draagt vruchten waarvan een *tjebalangan*-vogel eet. De vogels aan de linkerzijde zijn reigers, die in het midden *kakakans*.

b. De gelieven op een steenachtig veld met een dooden boom aan den linkerkant en rechts een troep *serapi*-vogels azend op *kinjeng*-insecten.

In het midden de minnenden, aangesproken door een verdwaasden, halfnaakten grijsaard.

Folio 64.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een *angsana*-bosch bevolkt met vogels en apen.

b. Een meer met *elang*-vogels, die visch vangen.

Het paar kijkt naar hun bedrijf, gezeten op den oever.

Op den tegenovergestelden wal een paar honigberen in actu.

Folio 65.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De gelieven dalen af naar de rivier en ontmoeten een vrouw, staande op den anderen oever, die den vinger naar hen uitsteekt.

De man, die een lei draagt, schijnt zijn gezellin over te halen naar gindschen oever te gaan.

Rechts een bosch met herten.

b. De godin Ratih en haar gemaal Batara Smara (Kama dewa) zitten aan den waterkant in een bosch met herten. Rechts de maan.

Smara dicht minneliederen, die hij op de lei, aan zijn rechterzijde zal opschrijven.

Folio 66.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lovers are caught in a thunder-storm; flashes of lightning split the sky.
- b. Lions, tigers, honey bears, birds and even a *senuk* are frightened by the storm.

Folio 67.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lovers enjoying themselves amidst *rijasa*- and *nagasari*-trees; the gentleman recites his verses.
- b. Two tigers prowling among coconut- and *pandan*-trees; one of the tigers has just caught a stag.

Folio 68.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The gentleman is forcing his lady to enter a wood.
- b. The wood in which a group of geese preening their feathers in a pond; three elephants.

Folio 66.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De gelieven worden door een onweder overvallen; blikseflitsen splijten het firmament.
- b. Leeuwen, tijgers, honigberen, vogels en zelfs een *senoek* worden beangst door 't noodweer.

Folio 67.

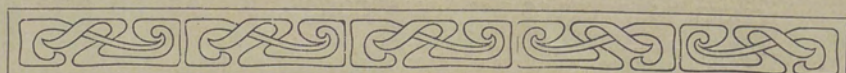
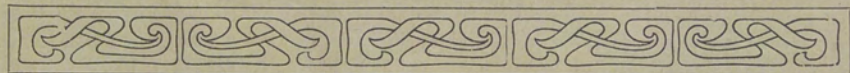
VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De minnenden vermaken zich te midden van *ridjasa*- en *nagasari*-boomen; de ridder draagt zijn verzen voor.
- b. Twee tijgers op prooi uit tusschen kokospalmen en *pandans*; een hunner ving juist een hert.

Folio 68.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De edelman tracht zijn dame een bosch binnen te doen gaan.
- b. Het bosch met een troep ganzen, die zich de veëren schikten, in een vijver; drie olifanten.

PLATE X.

Folio 69.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. An angler catching a big fish. He has hung one, which he had caught previously, on a young *pudak*-tree to his left.

Behind the man a watchhouse.

On the opposite side of the stream some birds and a couple of stags copulating.

b. The lovers sitting under the shade of trees at the waterside in conversation.

Birds flying hither and thither.

Folio 70.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lovers stroll along by the stream, the lady being gently pushed forward by her lover.

At the left a honey bear asleep under the shade of a *nagasari*.

b. The seashore with various birds and monkeys; trees bending under the force of the wind.

Folio 71.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A woodland scene on the beach.

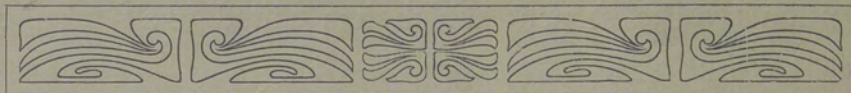
b. The lovers looking for fish at low tide; serpents and monkeys also employed in like manner.

The gentleman jumps aside to avoid being bitten by a *cenikih*-serpent, which is just leaving its hole.

Folio 72.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lovers chatting while seated on a bench near the shore. A female is hurrying towards them and her gestures indicating the fear that she may be

PLAAT X.

Folio 69.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een hengelaar, die een grooten visch ophaalt. Een anderen, te voren gevangen, heeft hij opgehangen aan een jongen *poedak*-boom aan zijn linkerkant.

Achter den visscher een wachthuis.

Aan de overzijde van de rivier eenige vogels en een spelend hertenpaar.

b. De gelieven, in de schaduw van het geboomte op den oever gezeten, in gesprek.

Vogels vliegen af en aan.

Folio 70.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De gelieven kuieren langs den waterkant, waarbij de vrouw zachtjes door haar minnaar wordt voortgeduwd.

Een honigbeer slapend in de schaduw van een *nagasari*.

b. Het zeestrand met verschillende vogels en apen; boomen buigen onder den druk van den wind.

Folio 71.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een boschland aan zee.

b. De gelieven visch zoekend bij ebbe; slangen en apen doen hetzelfde.

De man springt ter zijde om niet door een *tjenikih*-slang, die juist uit haar hol komt, gebeten te worden.

Folio 57.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. De gelieven in gesprek gezeten op een bank aan het strand. Een vrouwspersoon ijlt hen tegemoet, blijkbaar in doodsangst wegens de slang, die zich rond

bitten by the serpent which has coiled itself around her right thigh.

b. Again the seashore crowded with monkeys, catching crabs, lobsters etc.

In the middle a so called *bejagul*, i. e. a fish with a human head.

Folio 73.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. Still the seashore with various kinds of birds catching *cenikih*-serpents.

The gentleman passing by, is amused at the sight of monkey caught in a *Tridacna gigas*-shell.

b. His lady, at the same spot, is frightened at her discovery of a large sea leech.

Monkeys playing in the trees.

Folio 74 and 75.

Are missing.

Folio 76.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. A slate lying against the bank of a ditch.

The lord points it out to his weeping love, at the mean time administering to her some consolation.

b. *Batara Isovara*, descended from heaven, seems to observe the slate.

Further on are seen a honey bear, and in the distance a farm with enclosure and fenced rice-field.

haar rechterdij geslingerd heeft en haar tracht te bijten.

b. Nog steeds het strand, vol met apen, die op krabben en kreeften azen.

In het midden een zgn. *bedjagoel*, d. i. een visch met een menschenhoofd.

Folio 73.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Voortzetting van het strandgezicht met allerlei vogels, die *tjenikih*-slangen vangen.

De edelman, naderend, vermeidt zich door den aanblik van een aap in een *Tridacna gigas*-schelp bekneld.

b. Zijn dame wordt op dezelfde plek schrik aangejaagd door een groote zee-bloedzuiger.

In de boomen stoeiende apen.

Folio 74 en 75.

Ontbreken.

Folio 76.

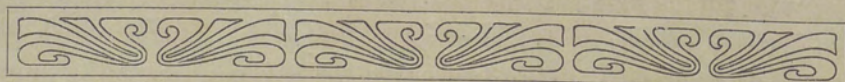
VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

a. Een lei liggend tegen den kant van een dijk.

De edelman wijst deze zijn weenende beminde en tracht tegelijkertijd haar te troosten.

b. *Batara Isowara*, uit den hemel nedergedaald, schijnt de lei te beschouwen.

Verder ziet men een honigbeer en op eenigen afstand een omheinde hoeve met een door een hek omgeven rijstveld.

PLATE XI.

Folio 77.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lovers looking at the slate; to the left a dense wood.
- b. A river running beside three *angsoka*-trees. At the right Dane Made Prikok singing the finished poem Darma lelangon.

Folio 78.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lady alone in a garden picking flowers.
- b. The lovers united again walking under a shower of blossoms, falling from the *nagasaris* and scattered by the wind.

Folio 79.

ILLUSTRATES FOUR VISIONS.

- a. A small temple in the background on the left. In the foreground, near to the beach, the gentleman making love to the lady.
- b. At the left a poet in royal attire reading a poem to a fairy from heaven who seems greatly affected by it.
- c. The fairy takes leave of the poet.
- d. The fairy, ascending to heaven, (indicated by the sun) is watched by a monkey.

Folio 80 en 81.

Are missing.

Folio 82.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

- a. The lady, sitting in an open pavilion, awaiting her lord who is approaching her. On the right a small country shrine.
- b. The lovers again walking through the wood; on the left a cottage.

PLAAT XI.

Folio 77.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De gelieven beschouwen de lei; links een dicht bosch.
- b. Een rivier stroomend langs drie *angsoka*-boomen. Rechts Dane Made Prikok, die het gereede gedicht, de Darma lelangon, zingt.

Folio 78.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De dame alleen in een tuin bloemen plukkend.
- b. De gelieven, weer te zamen, wandelen onder een bloemenregen die van de *nagasaris* valt en door den wind wordt verstoven.

Folio 79.

VERBEELDT VIER VERSCHIJNINGEN.

- a. Een tempeltje links op den achtergrond. Op den voorgrond, dicht bij den waterkant, de ridder, die de dame aanhaalt.
- b. Links een dichter in koninklijke kleedij, die een vers aan een hemelsche nimf voorleest; zij schijnt zeer getroffen.
- c. De nimf verlaat den dichter.
- d. De nimf vaart ten hemel (aangeduid door de zon), en wordt gadeslagen door een aap.

Folio 80 en 81.

Ontbreken.

Folio 82.

VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

- a. De dame, gezeten in een open koepel, wacht op haar naderenden minnaar. Rechts een kleine veld-tempel.
- b. De gelieven weer op den wandel door een bosch; links een buitenhuisje.

Folio 83.

ILLUSTRATES TWO VISIONS.

a. The lovers at the ford a river, which they have to cross.

The lady is already halfway over, guided by the indications of her suitor, who points out to her the path she has to follow.

b. The wood through which the river runs.

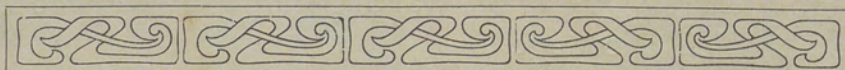
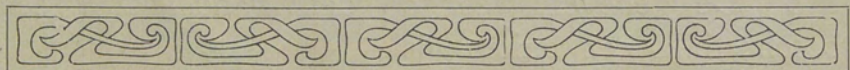
Folio 83.

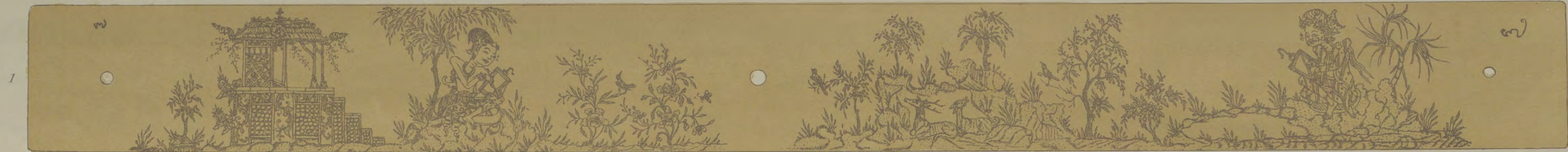
VERBEELDT TWEE VERSCHIJNINGEN.

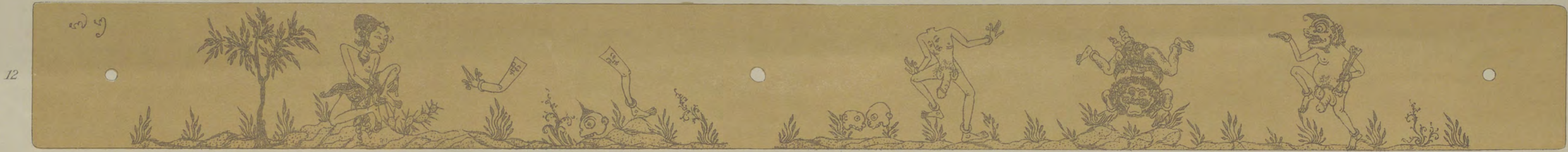
a. De gelieven voor een riviermonding, welke zij hebben over te steken.

De dame heeft den overtocht reeds half volbracht, geleid door de aanwijzingen van haar minnaar omtrent het te volgen pad.

b. Het bosch waardoor de rivier zich baan breekt.

19

၂၀၃

၂၀

22

၂၀၅

23

၂၀၆

၂၀၇

24

၂၀၈

25

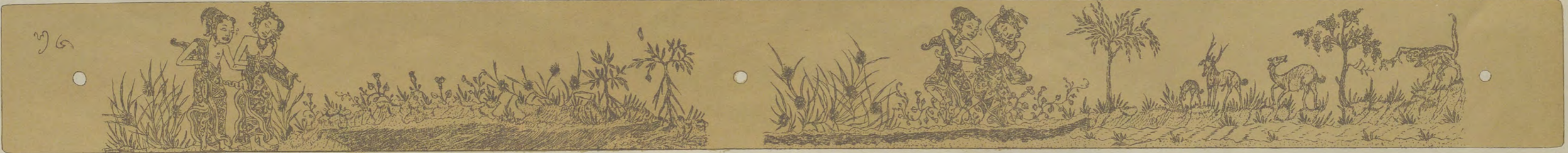
၂၀၉

၂၁၀

26

၂၁၁

27

၅၃

၅၃

28

၅၄

၅၄

29

၅၅

30

၅၆

31

၅၇

၅၇

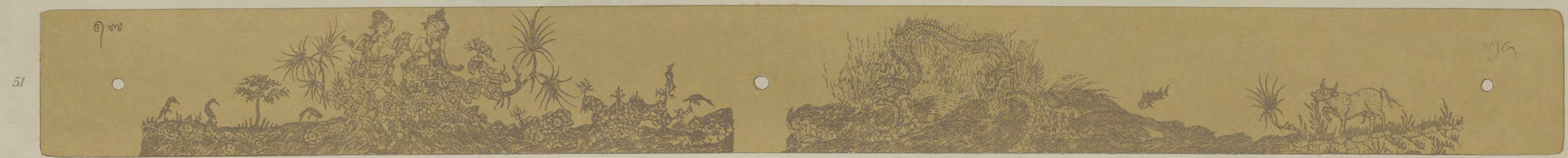
34

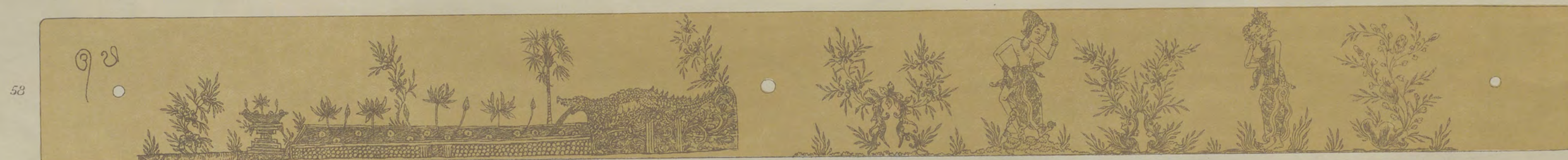
၅၈

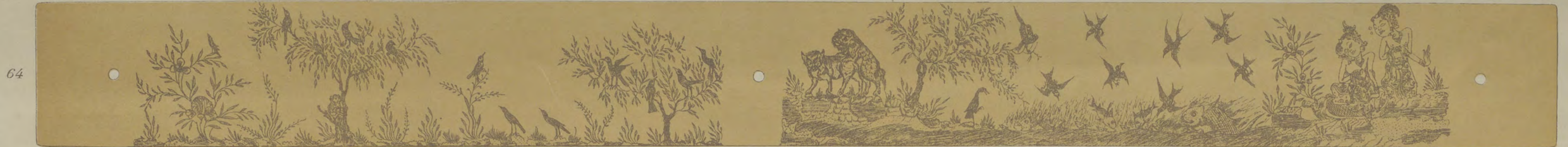

77

78

79

82

83

